

TV Studio Thys Vermeulen

Studio Roma

i.s.m.

Sven Sterken KU Leuven

Util Strukturstudies

Henk Pijpaert Engineering

Haalbaarheidsonderzoek herbestemming
Sint-Martinuskerk Oombergen

Deel 2
Concluderend model
15.06.2017

TV Studio Thys Vermeulen - Studio Roma
i.s.m. Sven Sterken KU Leuven
Util Struktuurstudies
Henk Pijpaert Engineering

Leopold II laan 53
1080 Brussel
België

T +32 (0)219 07 63
E tom.thys@studiothysvermeulen.be
BTW BE 0871 029 415

Inhoud

1. Kader ontwerpend onderzoek

2. Concluderend model

Colofon

1. Kader ontwerpend onderzoek

Deze bundel vat de conclusies samen na de eerste scenariovergadering. Het voorafgaande ontwerpend onderzoek is gebundeld onder 'Deel 1, voorstel vier scenario's'. Beide bundels maken integraal deel uit van het haalbaarheidsonderzoek rond de mogelijke nevenbestemming en herbestemming van de Sint-Martinuskerk van Oombergen.

In het 'concluderend model' komt de ruimtelijke samenhang tussen de volgende elementen aan bod: samenwerking met het ontmoetingscentrum, delen van infrastructuur en ruimten, onderbrengen van ondersteunende functies in de sacristieën en toevoegen van een extra toegang in de zijgevel om zo de verbindingen met de pastorietaan en het achtergelegen gebied te verbeteren.

Aansluitend op het concluderend model worden drie subvarianten gepresenteerd: twee varianten waarbij de zijbeuken worden afgesloten van het schip en één variatie waar een dwarse wand het schip en het transept opdeelt.

Dit hoofdstuk is opgevat als een soort van bestek of menu, en bevat een opsomming van mogelijkheden, keuzes en uitdagingen. De opdrachtgever kan hiervan een selectie opnemen in de definitieve projectdefinitie. De variantes worden samengevat in een indicatieve raming.

Belangrijk is evenwel dat het denkwerk hiermee niet ten einde is. Het is aan de opdrachtgever om op basis van deze suggesties een gerichte keuze te maken in functie van de concrete noden. Hierbij moet de opdrachtgever onder meer ook volgende vragen beantwoorden: wie staat in voor het toekomstig beheer? Welke uitrusting/infrastructuur wordt er in de zijbeuken en de sacristieën ondergebracht?

2. Concluderend model

Art. 1: Delen van infrastructuur

Indien infrastructuur gedeeld wordt dienen er samenwerkingsverbanden te worden opgezet. De stad zal waarschijnlijk als beheerder optreden.

Art. 2: Samenwerking ontmoetingscentrum

Het kerkgebouw wordt ingezet voor activiteiten van het ontmoetingscentrum. De nieuwe voorzieningen in de kerk houden rekening met behoeftes van het ontmoetingscentrum (opslag, keuken, berging, sanitair,...).

Art. 3: Verbinden kerkhof en schoolsite

Een rechtstreekse verbinding vanuit de schoolsite naar het kerkhof zou een meerwaarde bieden. De kerk is zo op eenvoudige en veilige manier inzetbaar voor schoolactiviteiten.

Art. 4: Reconversie hoeve

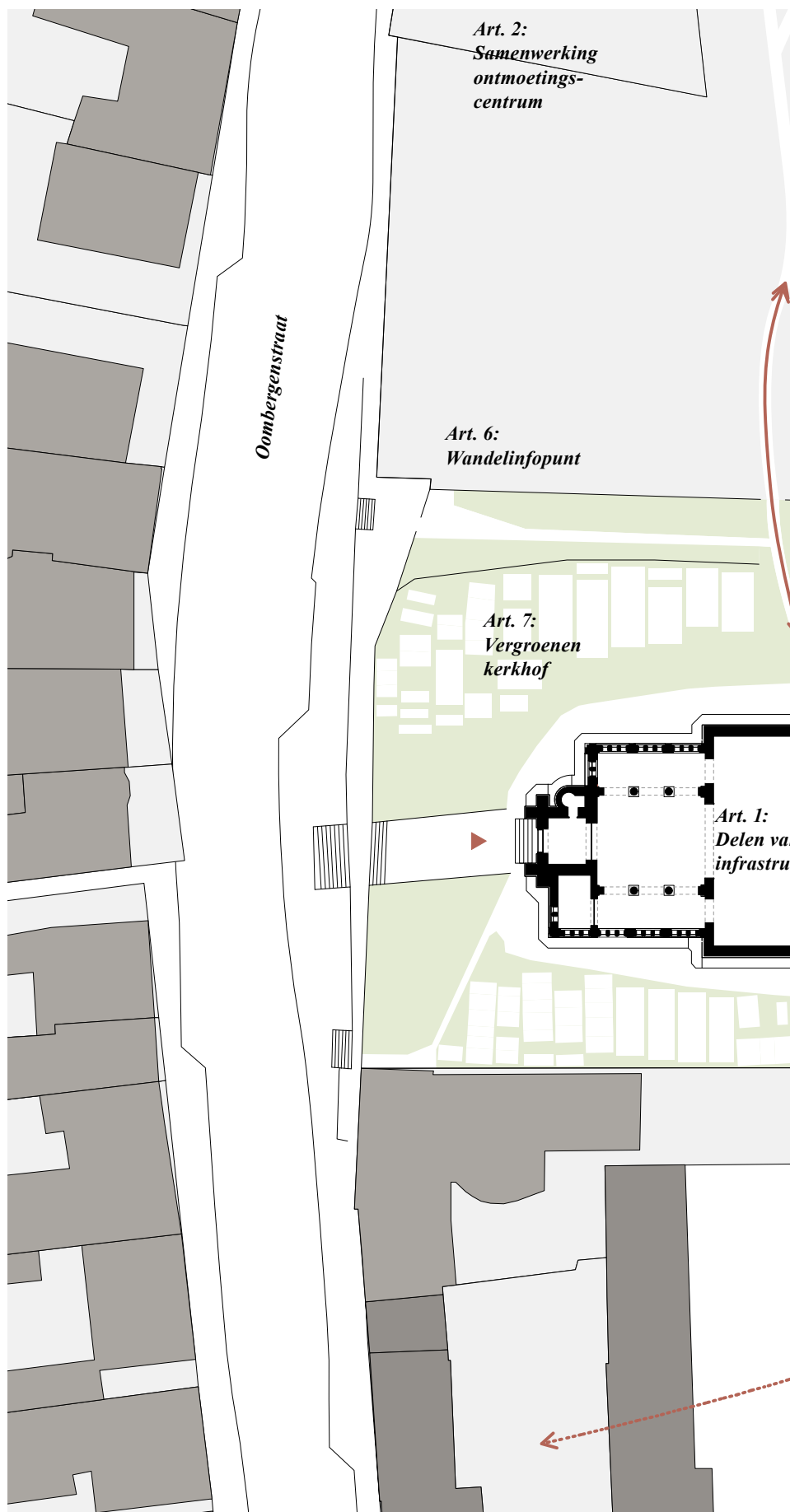
De voormalige hoeve is een prachtige locatie voor een lokaal recreatieve functie (brasserie, feestzaal, b&b,...). Het erf van de hoeve en het kerkhof moeten beschouwd worden als één waardevol ruimtelijk geheel. Bij mogelijke reconversie wordt hier best rekening mee gehouden.

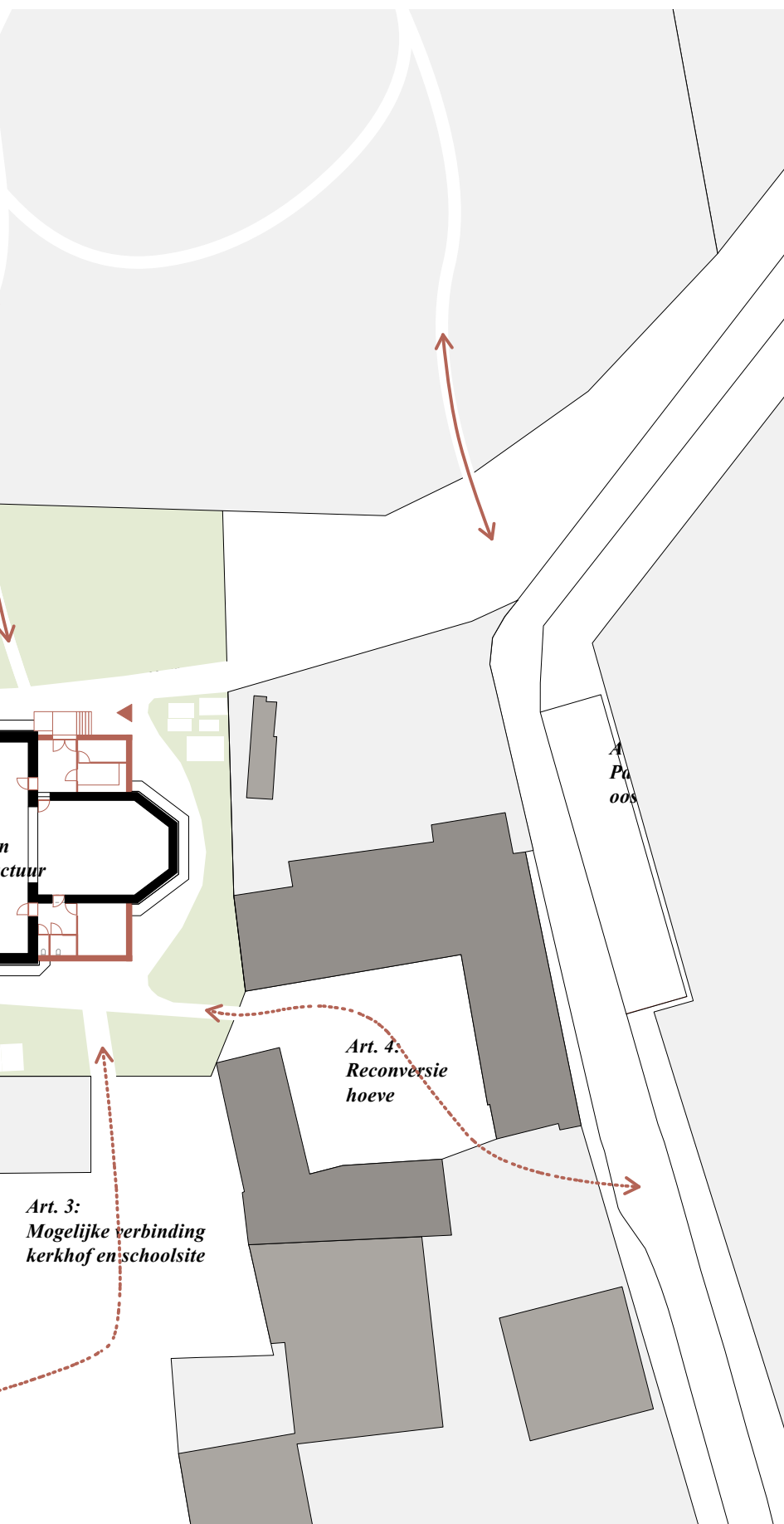
Art. 5: Herinrichten pastorietauin

De verwilde pastorietauin wordt heringericht en verbonden met de rest van de site. De bestaande dwarse as tussen kerk en pastorie wordt geherwaardeerd.

Art. 6: Wandelinfopunt

Er is vraag naar een publiek toegankelijk wandelinfopunt. Dit kan gerealiseerd worden op de hoek van de pastorietauin, op het kerkhof, of in een publiek toegankelijk deel van de kerk zelf.

Art. 7: Vergroenen kerkhof

Het beeld van het bestaande kerkhof is waardevol en werd mee beschermd. Er is een inventaris van meest waardevolle graftekens. Zie ook advies van Agentschap Onroerend Erfgoed. Een herinrichtingsontwerp kan onderzoeken hoe met dit bestaande gegeven de ruimte meer kwaliteiten kan krijgen. Bijvoorbeeld door het vergroenen van het kerkhof, of door het vrijmaken van een aantal plekken door het gedeeltelijk herlocaliseren van graftekens.

Art. 8: Parking aan oostzijde

Een bijkomende parking aan de oostzijde zorgt voor een betere ontsluiting aan de achterzijde van de kerk. Deze bijkomende toegang is vooral interessant voor mindervaliden, gezien er op dit traject geen steile trappen moeten overwonnen worden.

Art. 9: Zone voor leveringen

Door de heraanleg kunnen leveringen vlak aan de kerk zelf gebeuren.

Art. 10: Sacristievolume aan noordgevel

De noordelijke sacristie dateert van 1909 en werd ontworpen door Henri Vaerwyck en zijn zoon Valentin Vaerwyck. Ze is opgebouwd uit kalkzandsteen, met een leien zadeldak. De zuidelijke sacristie zou hierbij als voorbeeld gediend hebben.

In dit volume worden ondersteunende functies voor het gemeenschapscentrum, het verenigingsleven en/of de school ondergebracht. De vereisten hiervoor moeten eerst in detail onderzocht worden. Minimaal bevat het volume een berging, keuken en inkomruimte. De ingreep kan een renovatie van de bestaande sacristie of een nieuwbouwvolume omvatten. Bij een nieuwbouwvolume moet dit, wat gevel en dakvorm betreft, in relatie staan met het bestaande kerkgebouw. Dat wil zeggen dat ze dienstbaar moet zijn en zich inpassen in de originele architecturale eenheid van de kerk. Een referentievoorbeeld is het project van Caruso St John Architects voor de Newport Street Gallery (zie blz 170-171) waar nieuw en oud harmonieus maar onderscheiden naast mekaar bestaan.

Art. 11: Sacristievolume aan zuidgevel

De zuidelijke sacristie dateert van de periode 1640-1700 toen het transept van de oude kerk werd vervangen door een groter transept, en er een nieuw koor en een zuidelijke sacristie werd aangebouwd. Deze sacristie is, net zoals het koor en het transept, opgebouwd uit bak- en zandsteen, met een onderbouw uit zandsteen en een leien lessenaarsdak. Ook in dit volume worden ondersteunende functies ingebracht en kan de ingreep een renovatie of nieuwbouw zijn. Dit laatste ligt moeilijker voor deze sacristie gezien de grotere historische waarde. In deze planversie bevat de sacristie een stooklokaal en sanitair.

Art. 12: Nieuwe toegang in zijgevel

Deze nieuwe toegang laat een meer informele benadering van het kerkgebouw toe. Dit past beter bij het gebruik van een gemeenschapscentrum. Deze toegang is meer centraal in het kerkhof en rechtstreeks toegankelijk voor leveringen via de oostzijde. Een hellingsbaan of plateau lift maakt de kerk toegankelijk voor mindervaliden.

Architecturale kwaliteiten: de nieuwe toegang mag duidelijk gearticuleerd worden en aanwezig zijn, centraal op de kerksite. De infrastructurale uitrusting voor toegankelijkheid dient geïntegreerd te worden en mag het totale architecturale beeld niet verstoren.

Art. 13: Decorum

De relatie tussen het nieuwe gebruik van de kerk en het bestaande originele interieur dient verder te worden bestudeerd. Het interieur, de muurschilderingen, het meubilair en de cultuurgoederen zijn mee beschermd. Daaruit volgt dat ze in het gebouw moeten blijven; ze kunnen wel verplaatst worden.

Architecturale kwaliteiten: binnen de ontwerpopgave kan bekeken worden hoe het decorum dient afgestemd te worden op het toekomstige gebruik. In welke mate wordt er onderscheid gemaakt tussen losse en vaste elementen, tussen neutrale en symbolisch religieuze elementen. In welke mate vindt er een herschikking plaats? In welke mate is het interieur ervaarbaar als één geheel, of zijn er deelzones met verschillende sferen?

Art. 14: Toegankelijkheid

Het kerkgebouw moet aangepast worden aan de normen voor toegankelijkheid. Het huidige ontwerp gaat uit van beide nieuwe sacristieën op niveau van de hoofdbeuk kerk. De enige verhoogde zone is het koor. De dwarse verhoogde trede in het transept wordt aangepast om de flexibiliteit van de ruimte te verhogen.

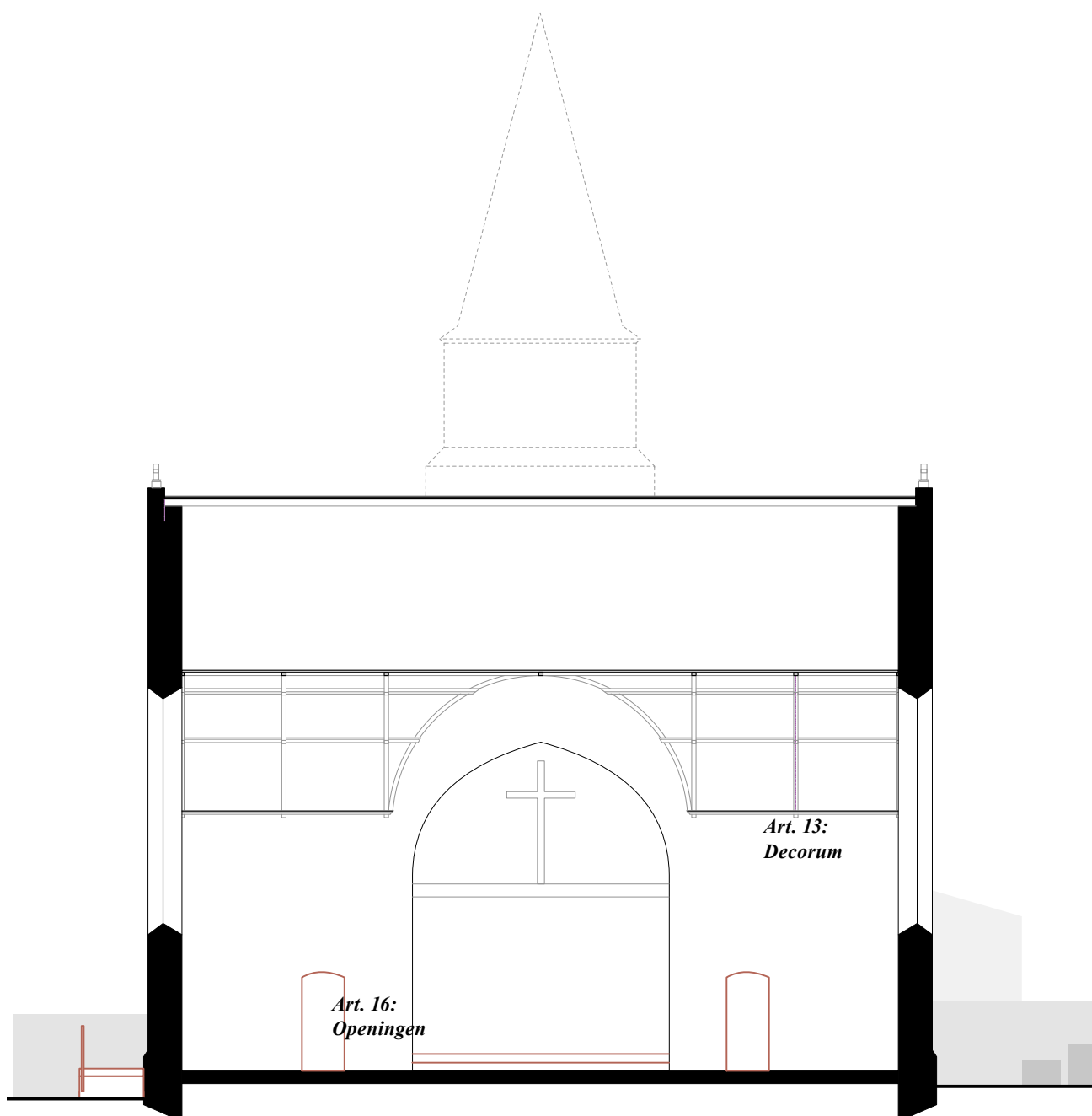
Art. 15: Toegankelijkheid toren

Het loont de moeite te onderzoeken of de toren als uitkijkpunt kan dienen en of het portaal daartoe overdag kan open gehouden worden. Dit zou mooi inspelen op het feit dat de site op het knooppunt van meerdere wandelwegen ligt.

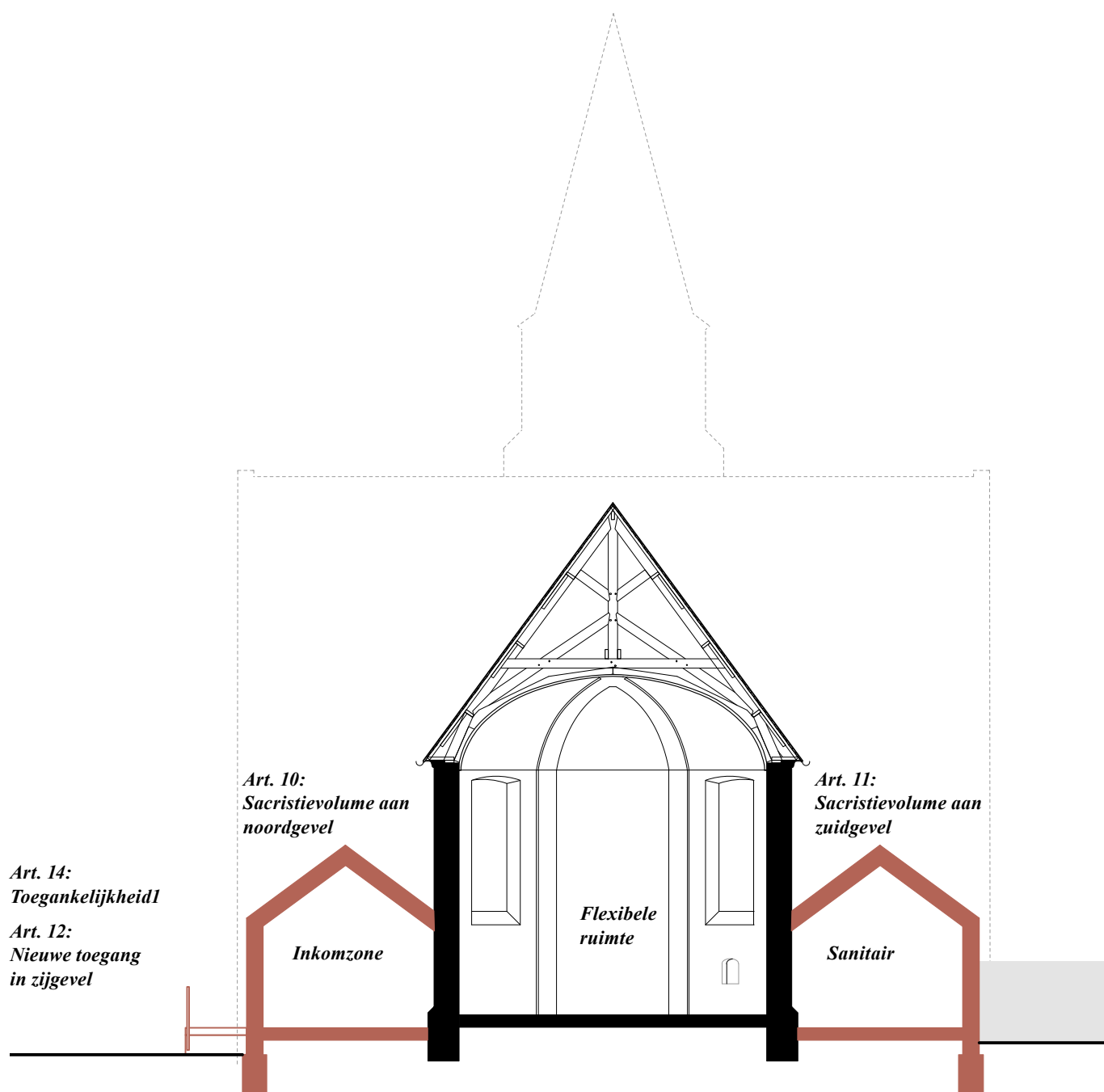
Art. 16: Nieuwe openingen

Om nieuwe relaties tussen de ruimtes te leggen is het noodzakelijk nieuwe openingen in de wanden te ontwerpen.

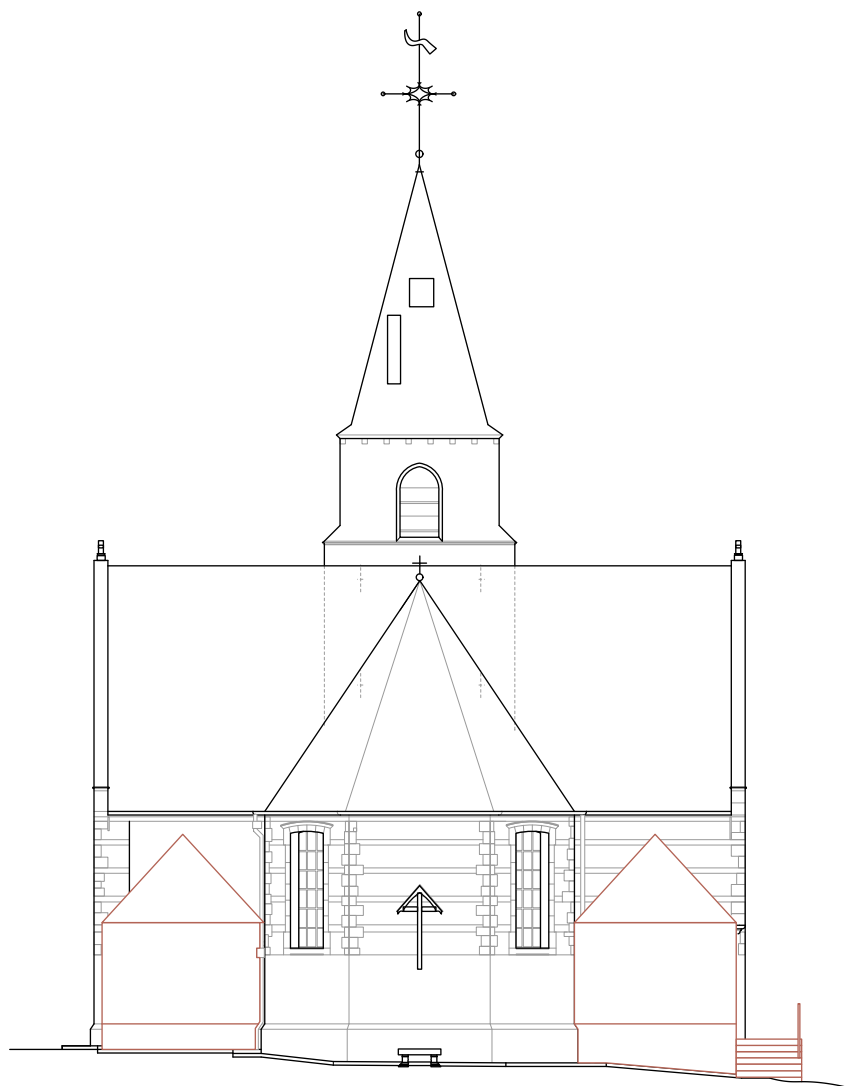
Architecturale kwaliteiten: zowel naar expressie, vorm, grootte, positie en afwerking dient er bijzondere aandacht aan deze interventies te worden besteed. De ingrepen dienen een relatie aan te gaan met het originele architecturale geheel.

Dwarse snede door transept

Dwarse snede door sacristieën

Aanzicht oostgevel

Aanzicht zuidgevel

Aanzicht noordgevel

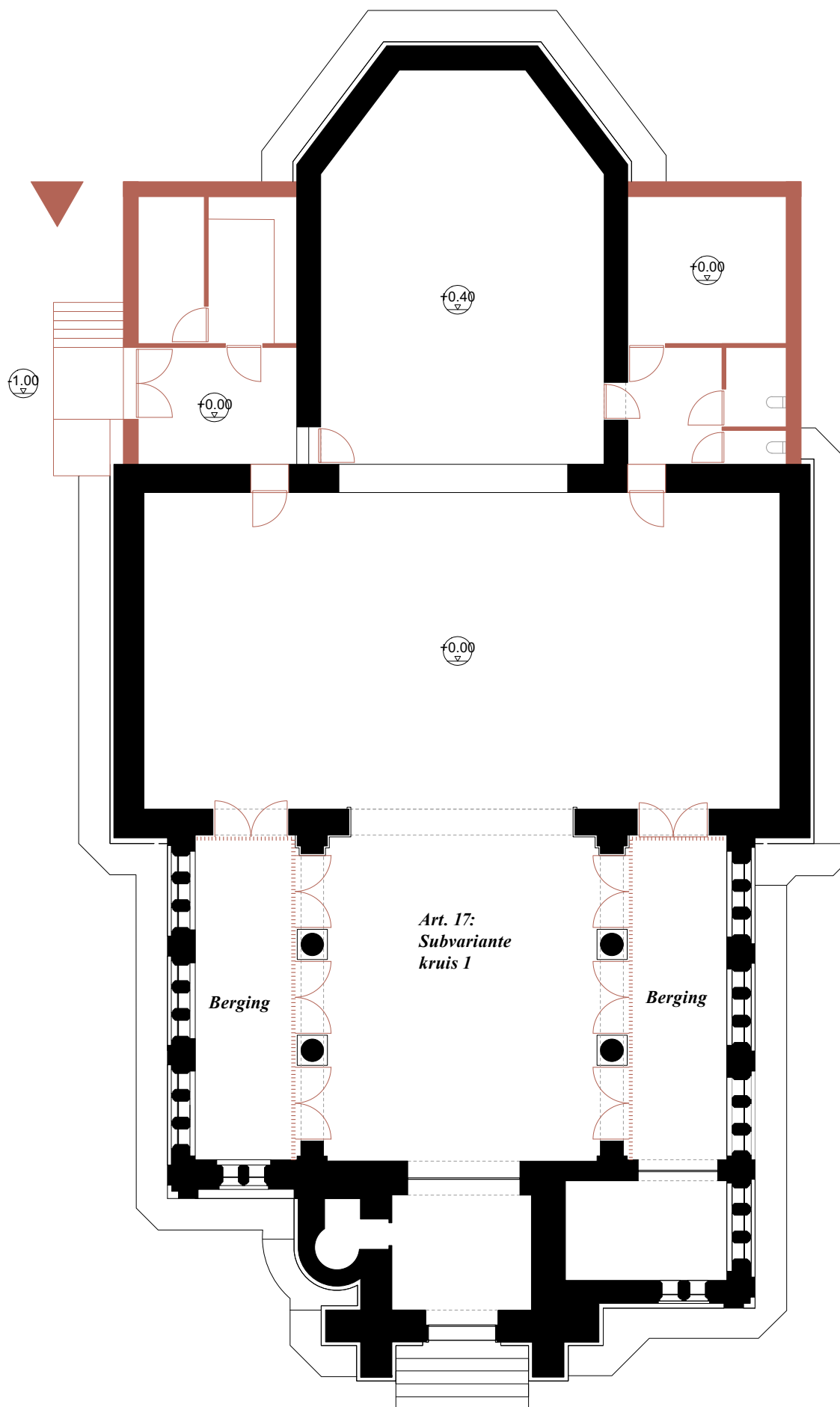

Art. 17: Subvariante kruis 1

Het ontwerp geeft een nieuwe interpretatie aan de bestaande zijbeuken en geeft ze een nieuwe invulling. Daartoe is een scheiding tussen hoofdbeuk en zijbeuk nodig.

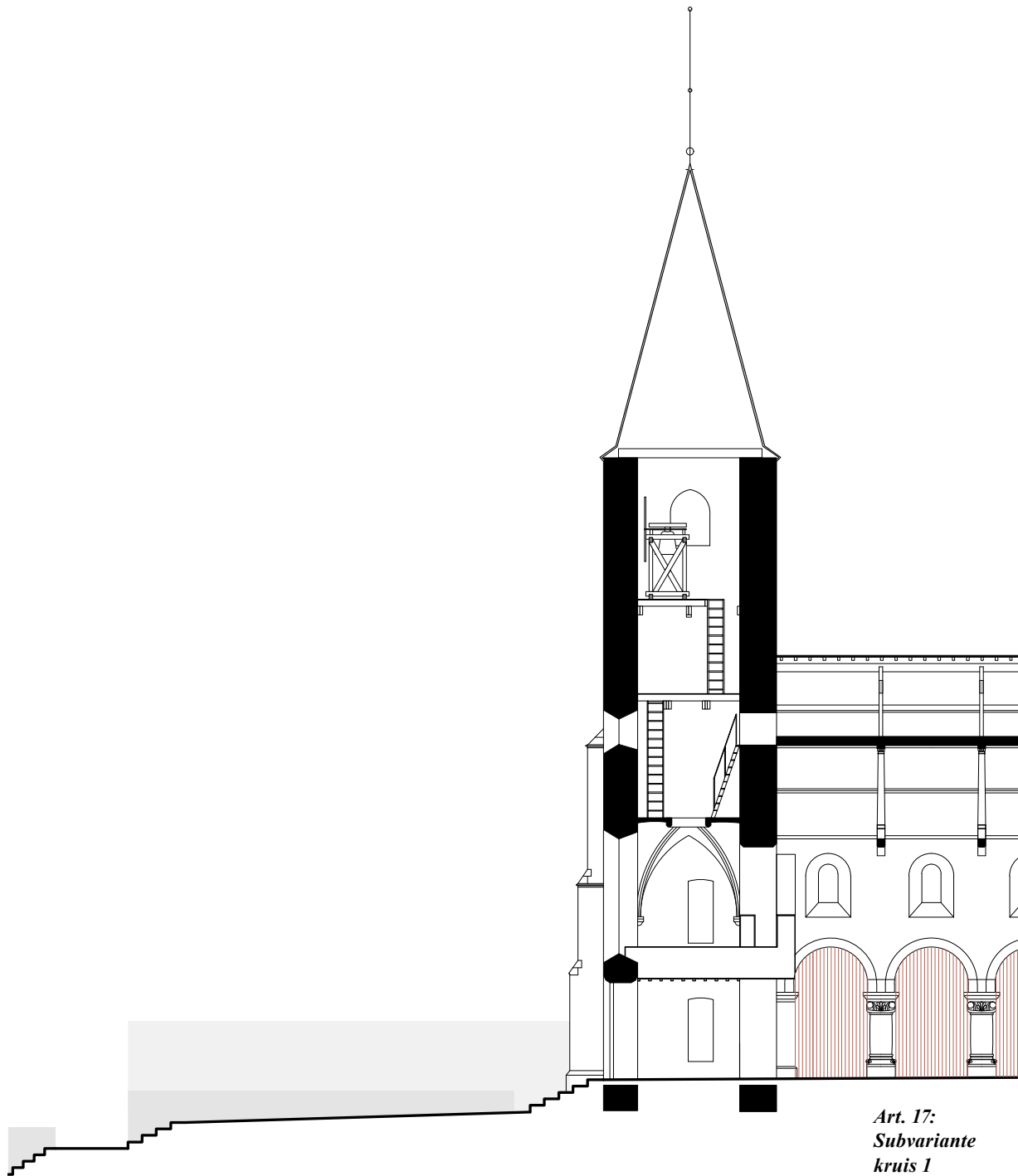
Architecturale radvoorwaarden: de graad van transparantie van deze scheiding hangt af van de concrete invulling: is het een transparant hek of laat de afscheiding maar een glimp zien van de achterliggende ruimte? De materiaalkeuze, hoogte en het algemene karakter van deze scheiding moeten goed overwogen vanuit een respect voor het bijzondere karakter van het kerkinterieur (cf. ook advies Agentschap Onroerend Erfgoed).

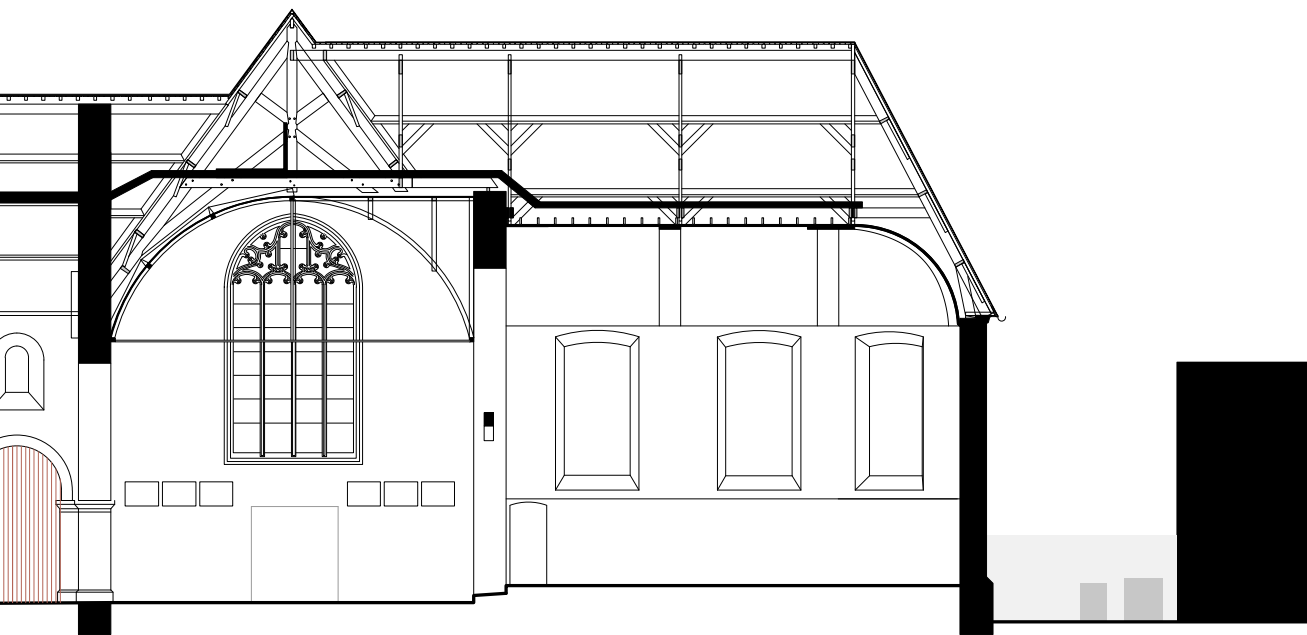
In deze variatie bevatten de zijbeuken de ondersteunende functies zoals bergingen voor verenigingen en school, een vergaderlokaal, een toog,... . Vanzelfsprekend moeten deze behoeften en hun ruimtebeslag eerst in detail onderzocht worden.

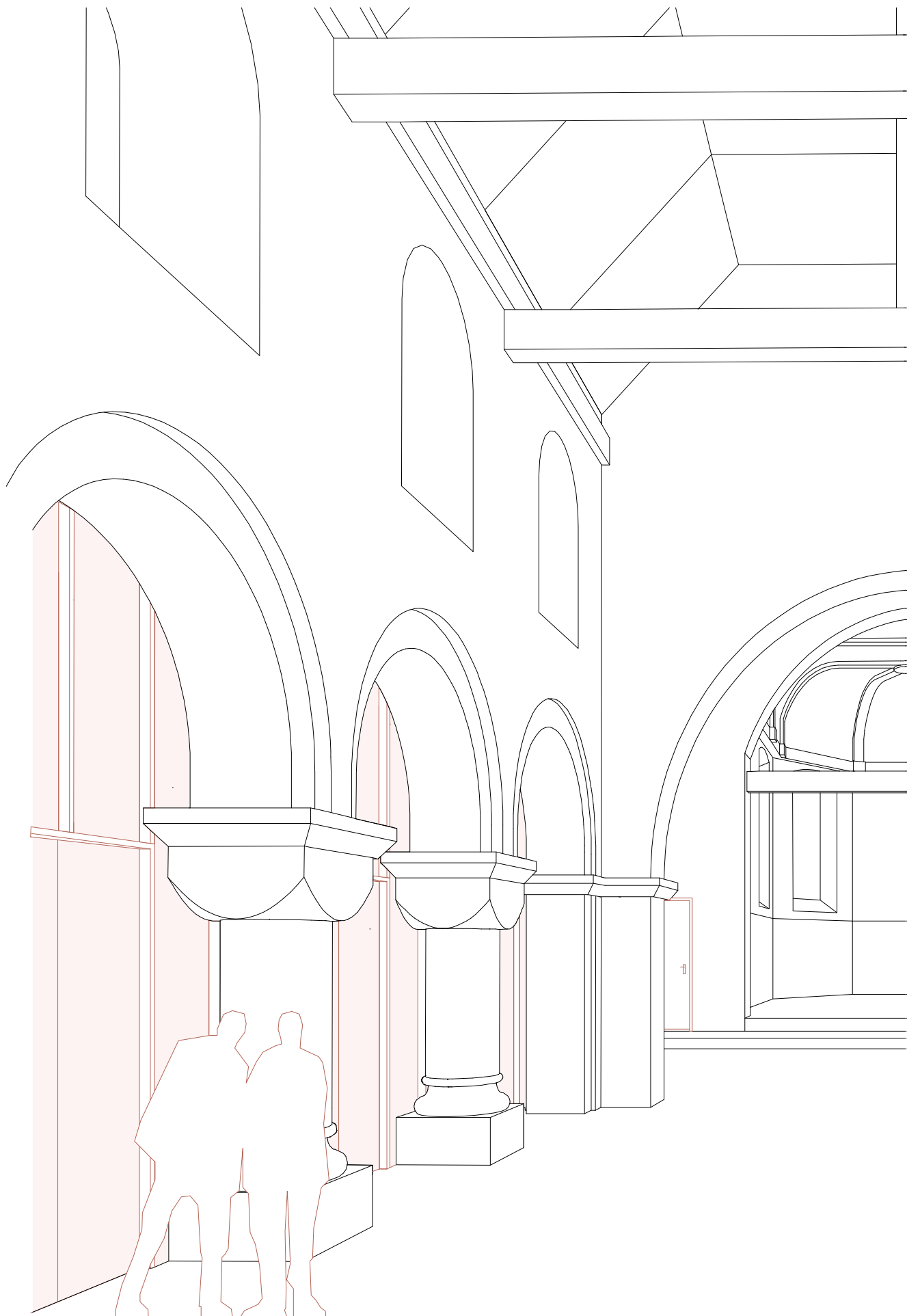

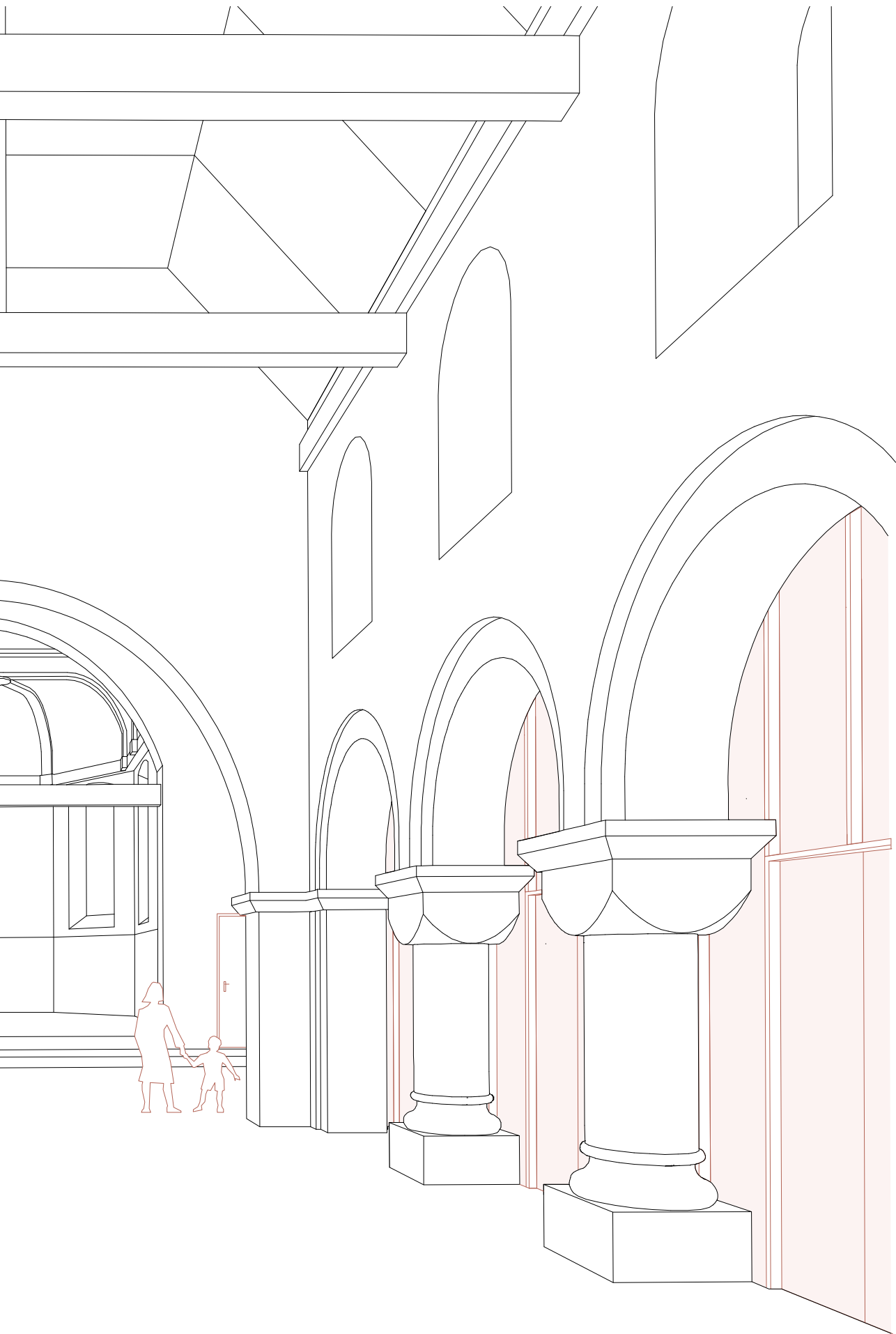
0 20 100m

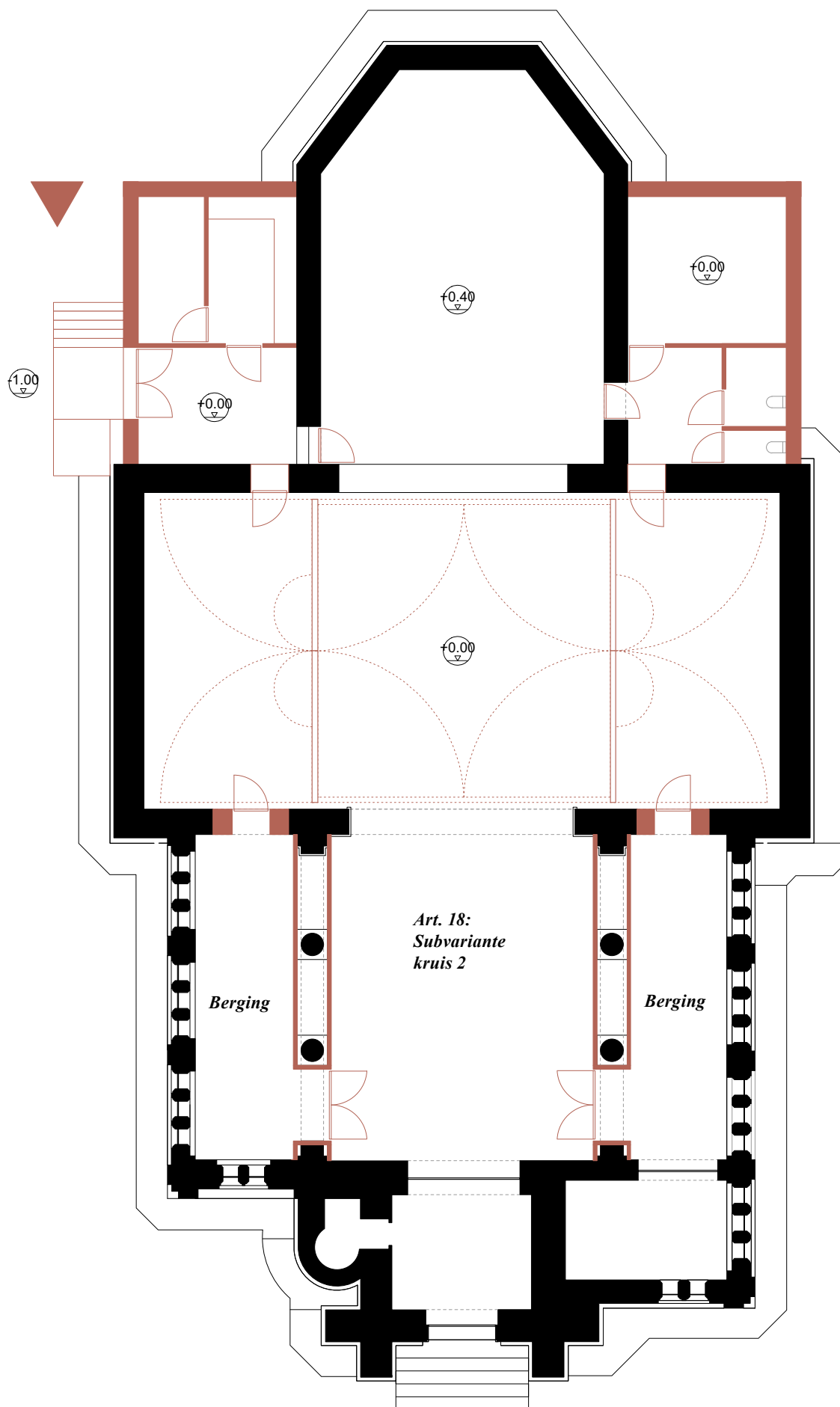

Art. 18: Subvariante kruis 2

Ook dit ontwerp geeft een nieuwe interpretatie aan de bestaande zijbeuken en geeft ze een nieuwe invulling. Daartoe is een scheiding tussen hoofdbeuk en zijbeuk nodig.

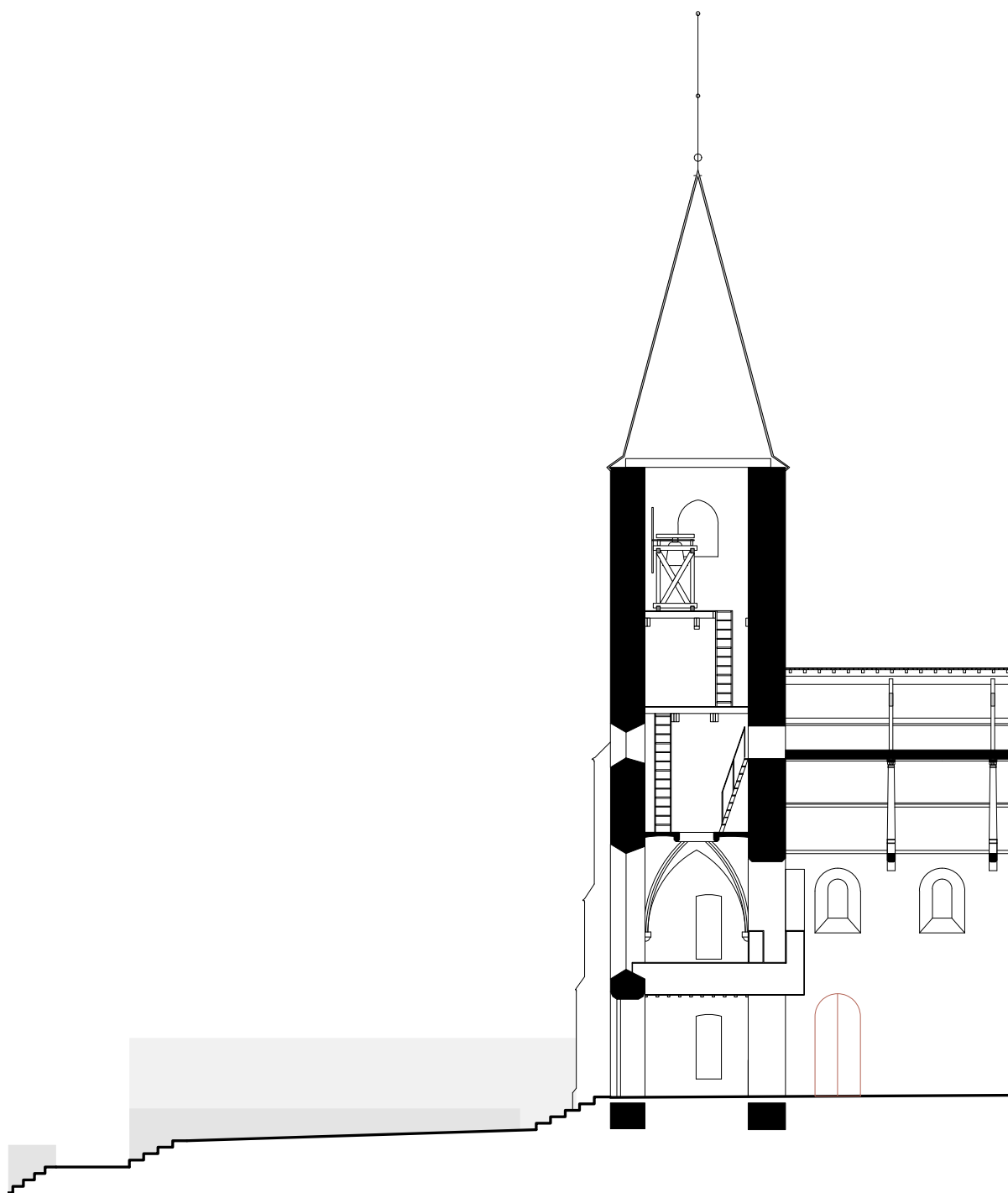
De architecturale randvoorwaarden zijn echter anders; het gaat hier namelijk om een scheiding tussen hoofd- en zijbeuk die de oorspronkelijke kruisvorm van de kerk herstelt. De bestaande kolommenrij wordt daarbij aan het zicht onttrokken. Deze ingreep staat voor een versobering van het interieur, waardoor minder decoratie, maar eerder de originele vorm van de kerk op de voorgrond treedt. Door deze versobering zal een flexibel gebruik van de kerkruimte meer voor de hand liggen. Er ontstaat ruimte voor meer tijdelijke indelingen die bijvoorbeeld transept of hoofdschip afzonderlijk kunnen afschermen.

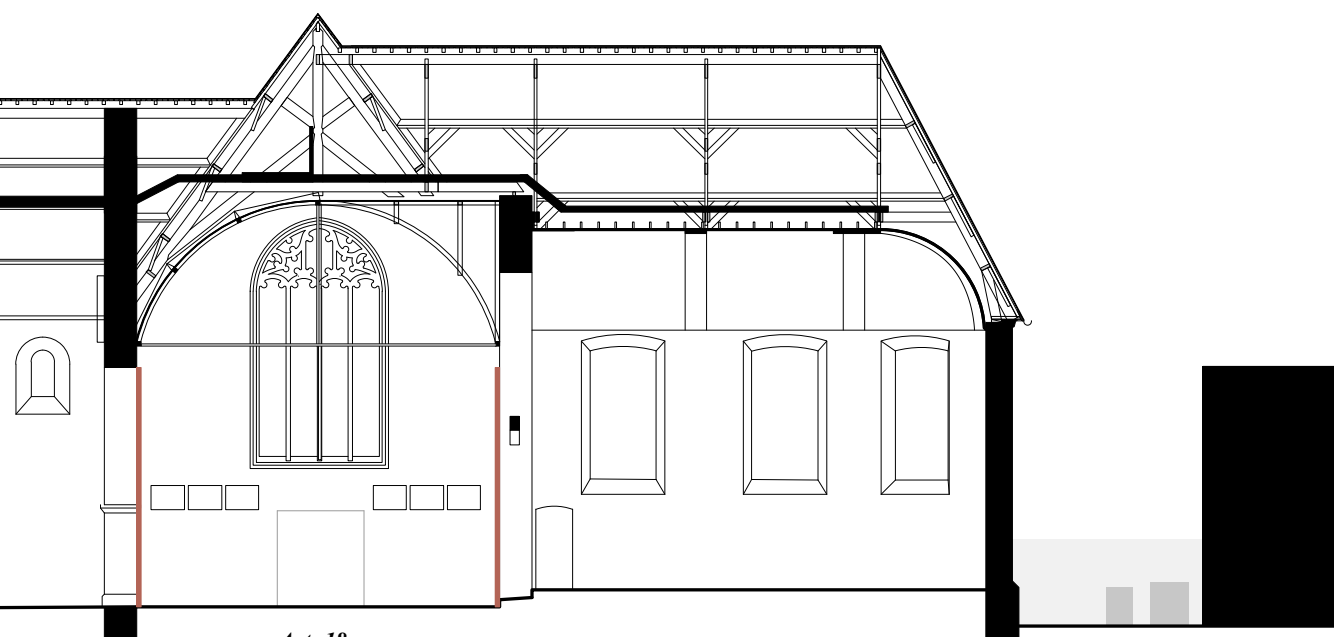
Ook in deze variante bevatten de zijbeuken de ondersteunende functies zoals bergingen voor verenigingen en school, een vergaderlokaal, een toog,... . Vanzelfsprekend moeten deze behoeften en hun ruimtebeslag eerst in detail onderzocht worden.

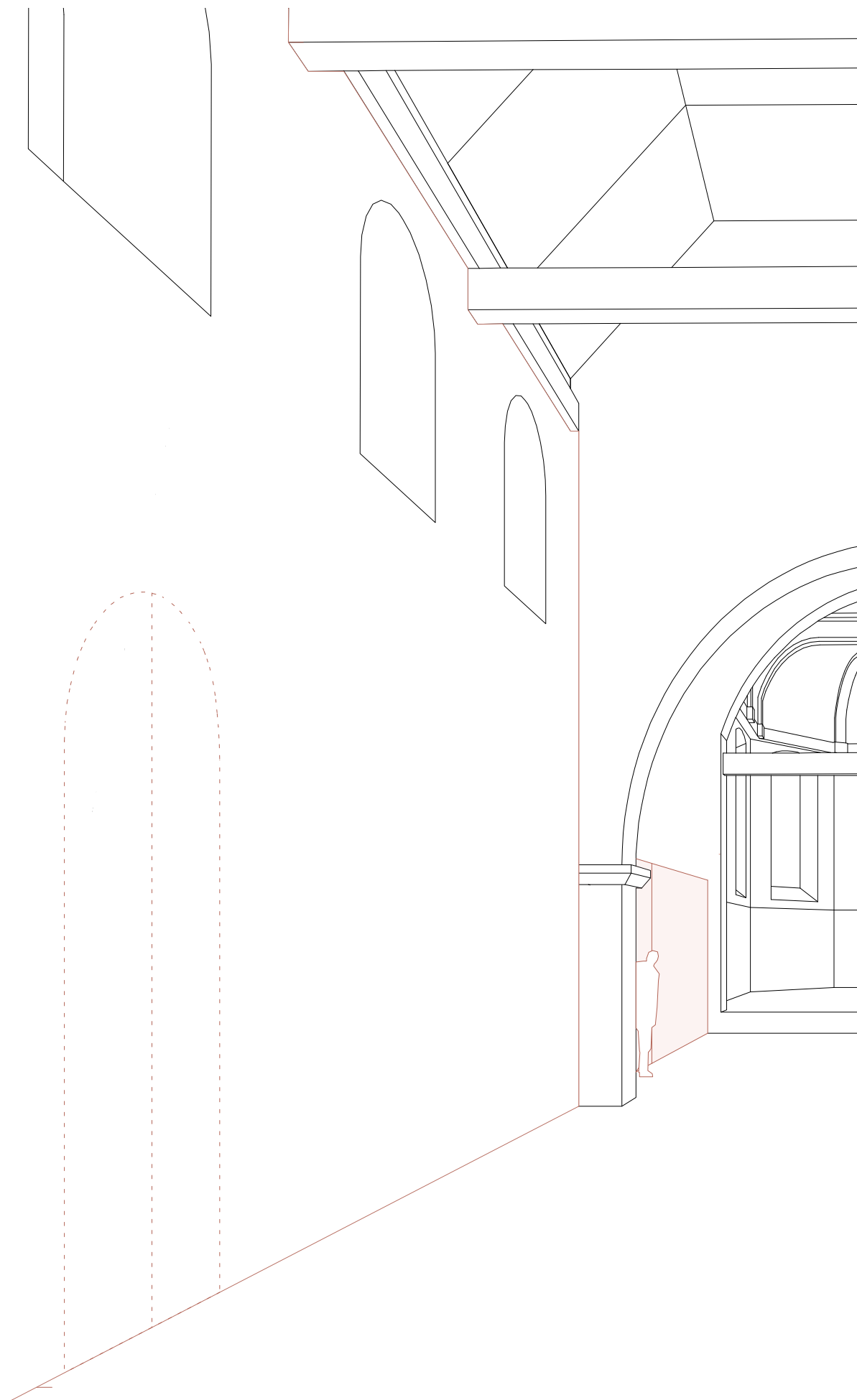
0 20 100m

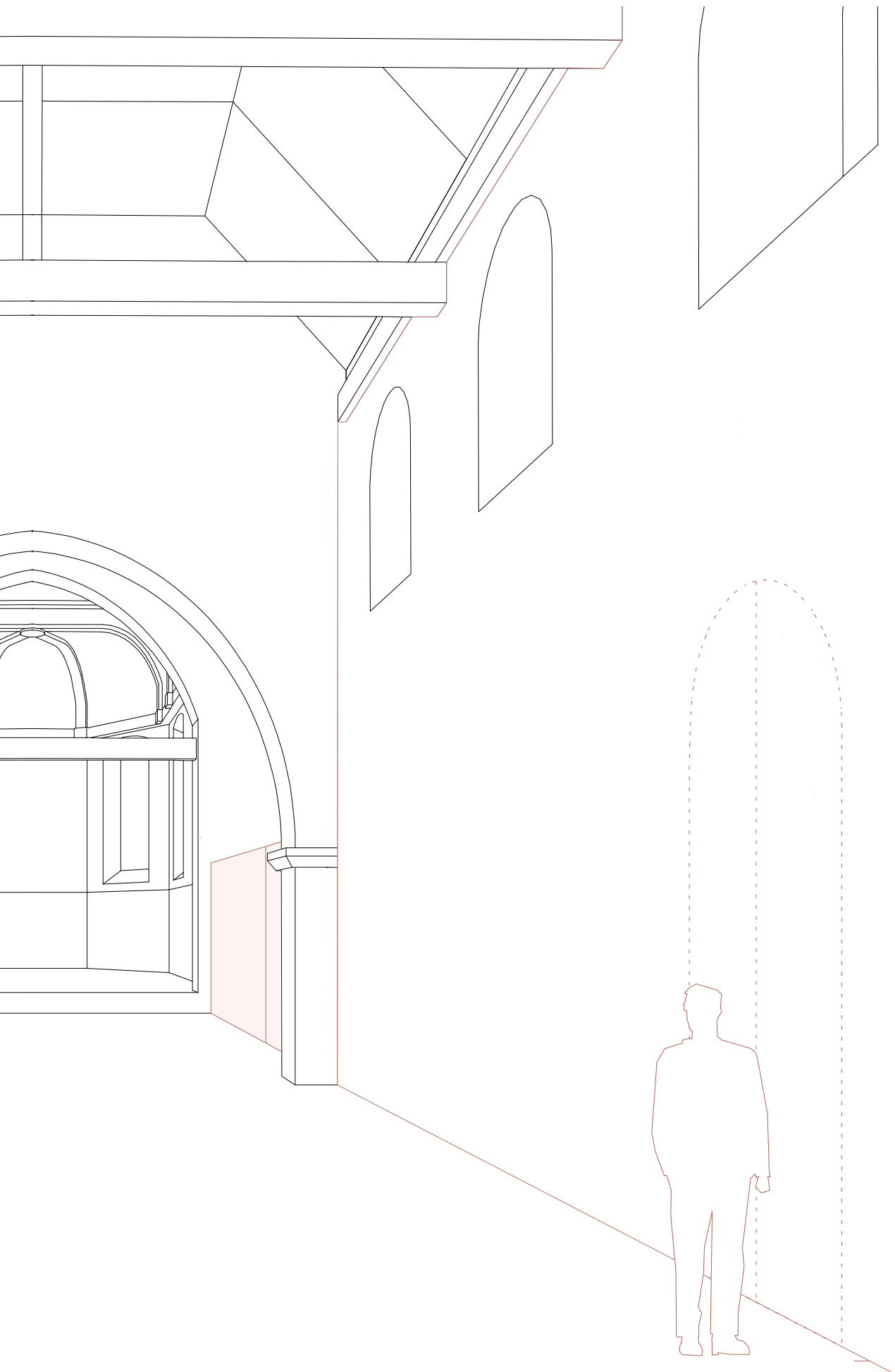

Art. 18:
Subvariante
kruis 2

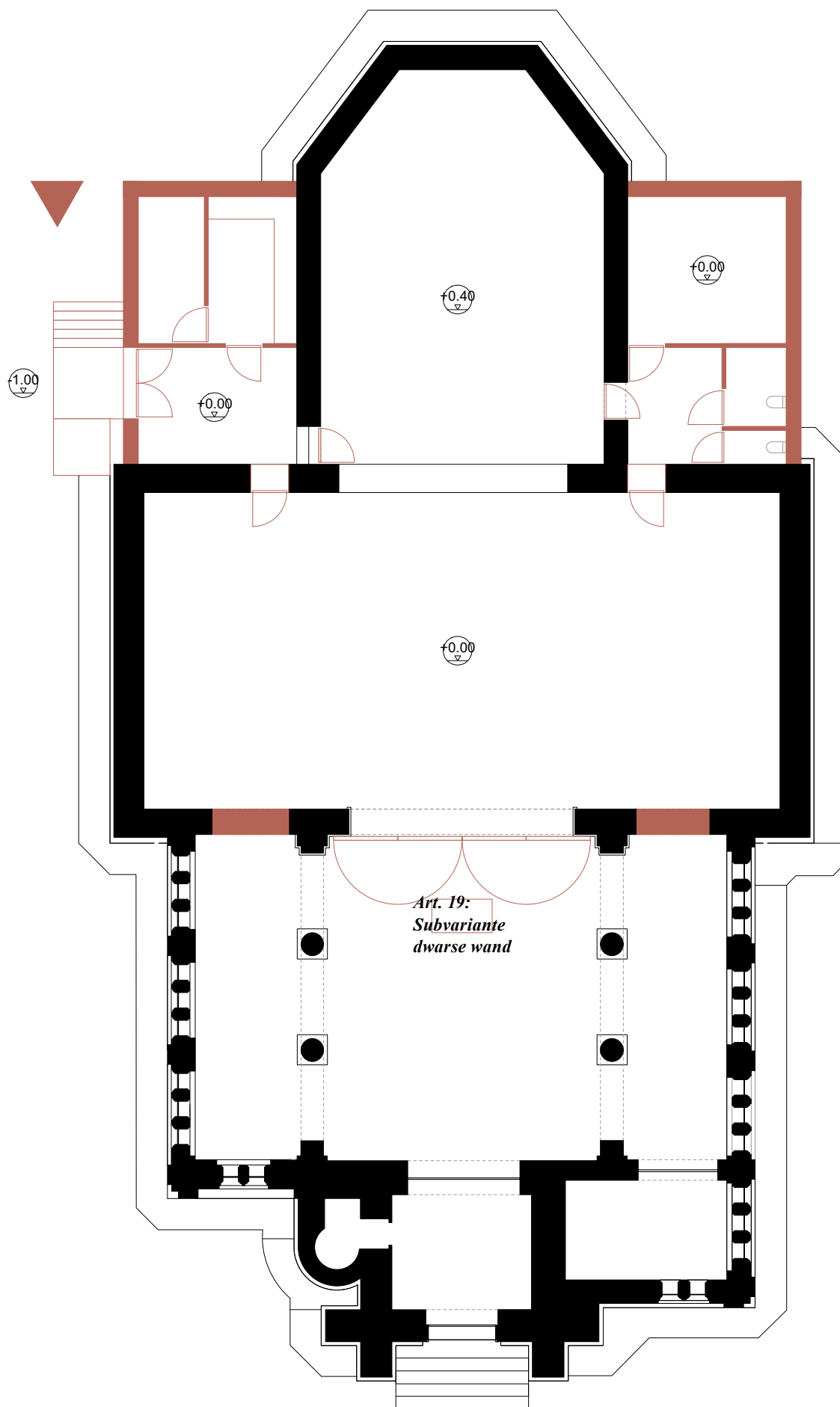
Art. 19: Subvariante dwarse wand

In deze variante stellen we een flexibele, dwarse wand voor.

Daardoor ontstaat de mogelijkheid om de grote kerkruimte in te delen in twee afzonderlijke ruimtes. In open toestand blijft de kerk bruikbaar als één grote ruimte.

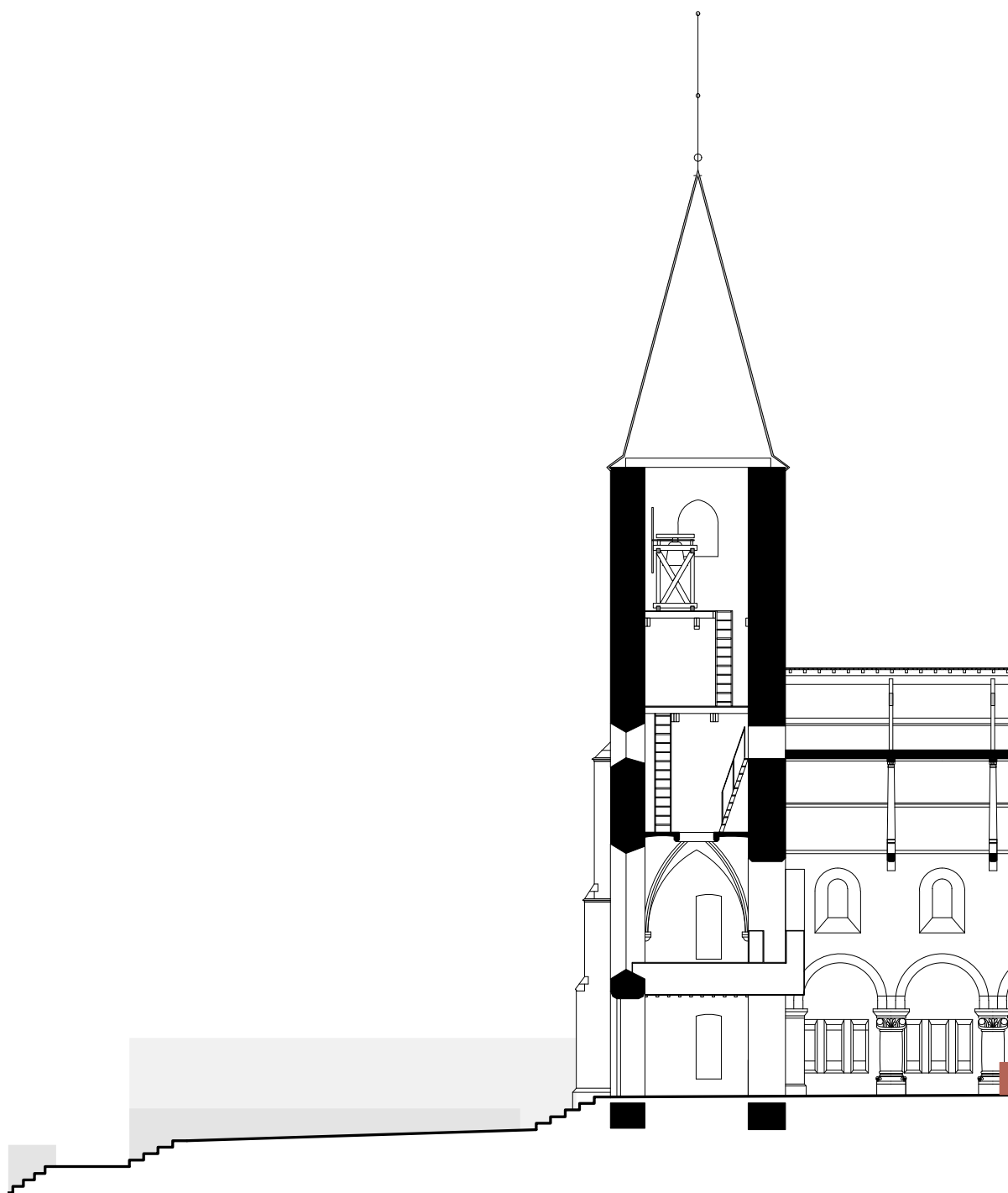
Architecturale randvoorwaarden: de wand moet 'slim' ontworpen worden. Dat wil zeggen dat ze in open toestand zo weinig mogelijk impact heeft op de ruimte (zowel visueel als fysiek).

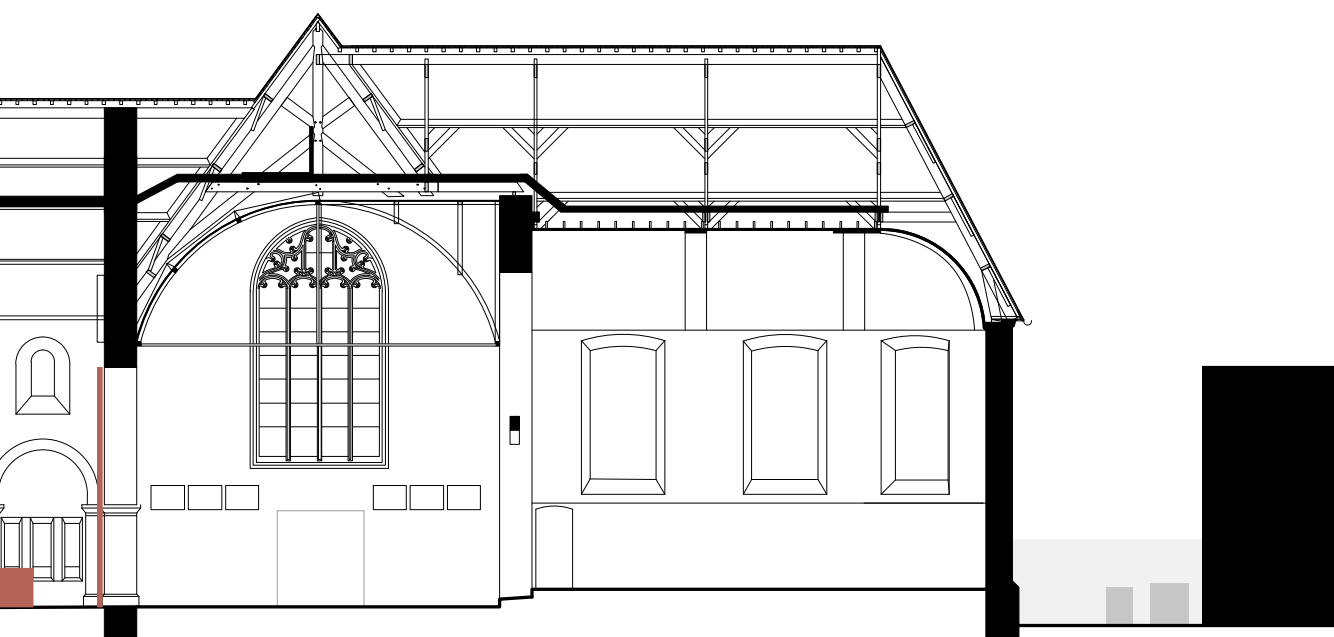
De bestemming van de verschillende deelruimtes is hier minder eenduidig, maar net daardoor misschien net flexibeler dan in de vorige voorstellen. Een suggestie is om de hoofdbeuk te reserveren als religieuze ruimte en het transept eerder te gebruiken als polyvalente ruimte.

0 20 100m

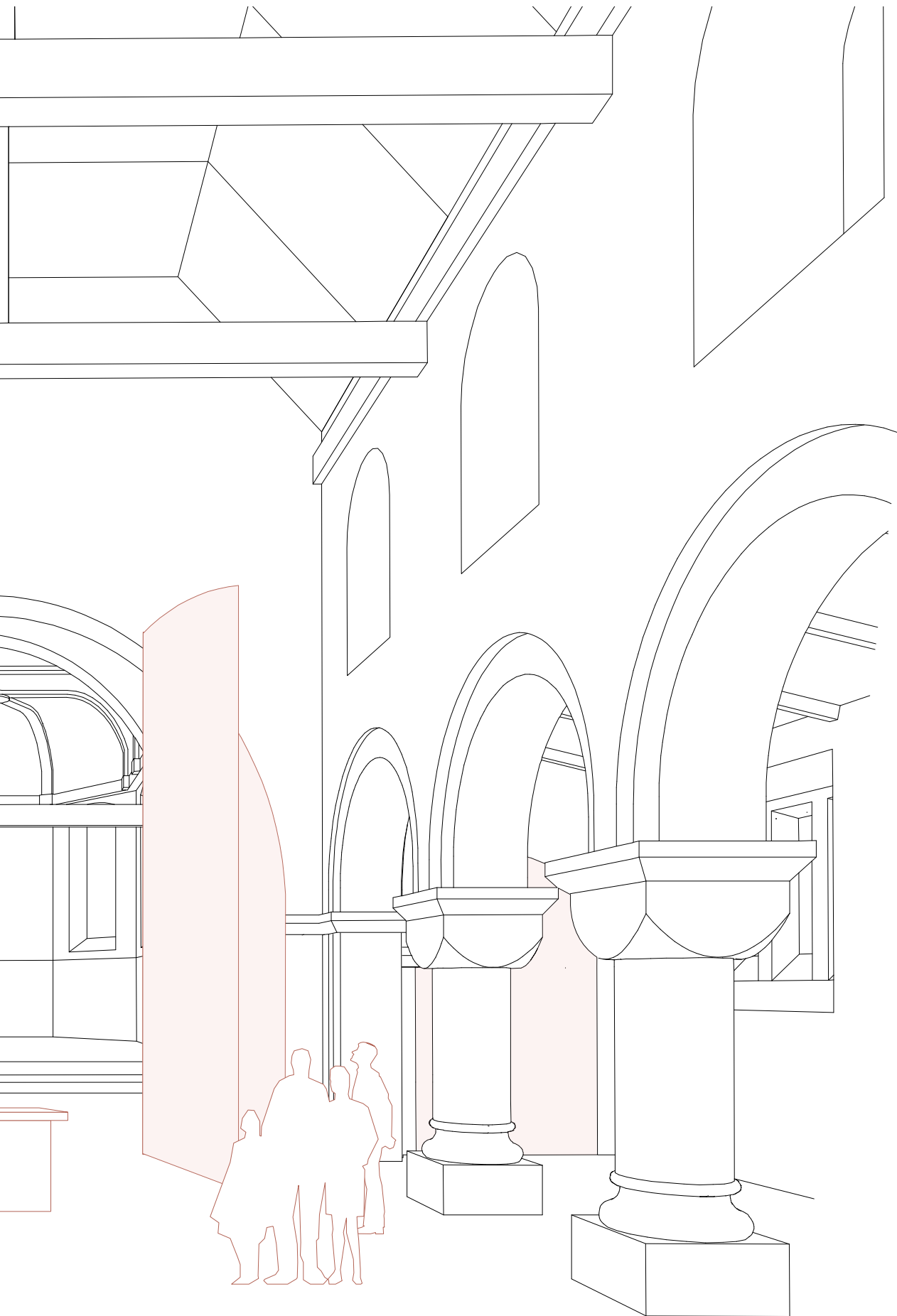

Art. 19:
Subvariante
dwarse wand

COLOFON

Begeleid haalbaarheidsonderzoek voor herbestemming voor de Sint-Martinuskerk te Oombergen

In opdracht van:

Stad Zottegem - deelgemeente Oombergen

Filip Schepens

G. Schockaertstraat 7

9620 Zottegem

filip.schepens@zottegem.be

Projectbegeleiding:

Projectbureau Herbestemming Kerken

Niek de Roo

Paviljoenstraat 9

1030 Brussel

E: projectbureau@herbestemmingkerken.be

Het projectbureau 'Herbestemming Kerken' is een initiatief van:

- De minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands beleid en Onroerend Erfgoed.
- De Vlaamse minister van Binnenlands Bestuur, Inburgering, Wonen, Gelijke Kansen en Armoedebestrijding.
- De Vlaamse Vereniging voor Steden en Gemeenten (VVSG), mede-optredend namens het Kenniscentrum Vlaamse Steden en Vlinters (Koepel Vlaamse Streekontwikkelingsorganisaties)
- Het Team Vlaamse Bouwmeester van het Departement kanselarij en Bestuur
- Het Centrum voor Religieuze Kunst en Cultuur

Het Projectbureau werkt nauw samen met het Agentschap Onroerend Erfgoed van de Vlaamse overheid.

Dit begeleid haalbaarheidsonderzoek voor herbestemming werd mede financieel mogelijk gemaakt door een onderzoekspremie van 80% in toepassing van het besluit van de Vlaamse Regering betreffende de uitvoering van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013.

Ontwerpbureau

TV Studio Thys Vermeulen - Studio Roma

i.s.m. Sven Sterken KU Leuven

Util Strukturstudies

Henk Pijpaert Engineering

Leopold II laan 53

1080 Brussel

E: tom.thys@studiothysvermeulen.be

ontwerp: Sofie Beyen, Andriy Bruyninckx, Nicole Fröhlich, Ine Huybreghs, Sven Sterken, Tom Thys

Datum: juni 2017

Alle tekeningen zijn indicatief; de maatvoering is onder voorbehoud en gebaseerd op de gegevens en plannen die aangereikt werden door de opdrachtgever.

Alle foto's zijn gemaakt door TV Studio Thys Vermeulen-Studio Roma tenzij andere bronvermelding.